

DR. CSÁK ZSOLT

a Kúria elnökhelyettese,

Ph.D., meghívott oktató, Pázmány Péter Katolikus Egyetem Jog- és Államtudományi Kar

EGY SAJÁTOS KONSZENZUS, AVAGY AZ ELŐKÉSZÍTŐ ÜLÉS TAPASZTALATAI A BÜNTETŐELJÁRÁSBAN*

<https://doi.org/10.61382/MJE.Ertekezések.2025.Csak.105>

Összefoglaló

A tanulmány az előkészítő ülésen tett beismerő nyilatkozat alapján, bizonyítás mellőzésével hozott ítélet eljárásjogi és dogmatikai kérdéseit vizsgálja. A szerző rámutat: a büntetőeljárás célja napjainkban egyre inkább az eljárások gyorsítása és egyszerűsítése, miközben az igazságkeresés a háttérbe szorul. Az írás elemzi a mértékes ügyészi indítvány szerepét, a beismerés elfogadásának feltételeit, a beszámítási képesség kérdéskörét, valamint a többvádoltas ügyekben felmerülő dilemmákat. A kutatás a Kúria joggyakorlat-elemzésére épít, és kitér a nemzetközi vádalku-modellek összehasonlítására is. A szerző álláspontja szerint az előkészítő ülésen alapuló eljárásforma hatékony, de kizárólag akkor tekinthető legitimnek, ha a bíróság pártatlansága és az anyagi igazság érvényesülése továbbra is biztosított. A tanulmány végkövetkeztetése, hogy a gyorsaság és igazságosság közötti egyensúly megőrzése elengedhetetlen a büntető igazságszolgáltatás hitelességéhez.

Kulcsszavak: előkészítő ülés; beismerő vallomás; konszenzuális eljárás; perbeli igazság; mértékes ügyészi indítvány

1. Bevezetés

FINKEY FERENC megfogalmazásában „[a] büntető eljárás célja évezredek óta, amióta és ahol a bűnügyek elintézése jogilag rendezett eljárás alakjában történik, mindig és mindenütt kifejezetten és hangsúlyozottan az igazság keresése és az igazságosság érvényesítése volt és ma is az. [...] Minél műveltebb valamely társadalom, annál általánosabb, annál tudatosabb és mélyebb a büntetés igazságossága

* Jelen írás a Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar Bűnügyi Tudományok Intézetének szervezésében 2023. november 11. napján megrendezésre került „Gazdasági Bűnözés 2023” című konferencián megtartott előadás szerkesztett, átdolgozott változata.

és szükségessége felől való meggyőződés és ennek folyamatként a büntető eljárás céljának az igazság érvényesítésében, mint axiómában való felfogása.”¹ Sajnálatos tény, hogy az előbbi gondolatokat a XXI. századi nézetek és jogalkotói törekvések szinte teljes mértékben felülírták.

Napjainkban ugyanis már nem az igazságra való törekvés a jogalkotás és a jogalkalmazás elsődleges célja. A jogalkotó ugyanis egyre nagyobb jelentőséget tulajdonít azon, a terhelt és az állam konszenzusán alapuló eljárásoknak, amelyek – legalábbis a törvényhozói akarat szintjén – hatékonyan képesek gyorsítani az eljárásokat. Ennek, úgy gondolom, az egyik legpregnansabb megnyilvánulása a jelen tanulmány tárgyát képező előkészítő ülésen tett beismerő nyilatkozat elfogadása és az érdemi bizonyítást mellőző, bűnösséget kimondó ítélet meghozatala. TÓTH MIHÁLY találon mutatott rá a jogalkalmazói feladat lényegére, amikor úgy fogalmazott, hogy „[...] az eljárásjogászokon a sor, hogy színvonalasan megalapozzák és megmagyarázzák az anyagi jog által teremtett kész helyzetet [...]”.² A valószínű tényállásra törekvés normatív követelményének törvényben biztosított megoldások alkalmazásával történő mellőzése viszont aligha teszi ezt lehetővé.

Jelenlegi büntetőeljárás törvényünk hatálybalépése óta ugyanakkor felértékelődtek azok az egyszerűsítő és gyorsító eljárási formák, amelyek lehetőséget biztosítanak arra, hogy a terhelt és a védő aktívan, tevőlegesen vehessen részt az eljárás alakításában – értelemszerűen annak mielőbbi befejezésében – a beismerő vallomást feltételező konszenzuális megoldások alkalmazásával. Ennek egyik formája – amit talán csak feltételesen lehet valódi konszenzusnak nevezni – az előkészítő ülésen tett beismerés. Ez ugyanis nem valódi megállapodáson alapul, hanem csupán az ügyész által tett, úgynevezett „mértékes indítvány” elfogadásán; emellett az eljárás során a vádlott nem vitathatja az ügyészség által megállapított történeti tényállást és minősítést sem.

A beismerés ösztönzése viszont nem feltétlenül sérti az Alaptörvényt vagy a tisztességes eljárást, sőt alkotmányos célt szolgálhat, mivel az Alkotmánybíróság is arra az álláspontra helyezkedett, hogy a tárgyalásról lemondás – a tisztességes eljárást biztosító szabályok mellett – alkalmas eszköz arra, hogy társadalmi méretekben is hozzájáruljon az állami büntetőigény észszerű időn belüli elbírálásához.³

¹ FINKEY FERENC: Anyagi igazság és téves jelszavak a büntető eljárásban. *Magyar Jogi Szemle*, 1927. (3), 80–103.

² TÓTH MIHÁLY: Kritikus értékelés a büntetőjogi jogalkotás „új hullámáról”. In: FENYVESI CSABA – HERKE CSONGOR (szerk.): *Tanulmányok Erdősy Emil professzor tiszteletére*. Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudomány Kar, Pécs, 2002. 22.

³ 422/B/1999. AB határozat, Indokolás III.3.2.

2. A perbeli igazság térnyerése

A tárgyalás előkészítésének intézménye igazi sikertörténet, amelynek eljárást gyorsító és a folyamatban lévő ügyek számát csökkentő hatását a statisztikák is megfelelően alátámasztják. Ha némi túlzással is, de lassan már bíróságokat kell megszüntetni miatta. Problémát azért ez az eljárás is felvet: elsőként a perbeli igazság túlzott térnyerésének törvényben foglalt változatát. Ennek ellenére tudomásul kell vennünk, hogy az ügyek egyre nagyobb százalékában kell megelégednünk a perbeli igazsággal. Számunkra ugyanis a jogerős ítélet igazságtartalma a meghatározó. Perbeli igazság alatt pedig lényegében a bizonyítás nélkül meghozott ítélet valóság tartalmát kell elfogadnunk a büntetőeljárásban, elismerve, hogy néha a teljes bizonyítás lefolytatása után sem tudunk más eredményre jutni.⁴

Nehéz ugyanakkor elfogadni az anyagi igazsághoz vezető út burkolata egyes, olyan meghatározó kockáinak elvetését, mint például a közvetlenség. Nyilvánvaló, hogy a terhelt együttműködésén, bűnösségének elismerésén alapuló – a rendkívüli időszerűséget leginkább szem előtt tartó – eljárási formákban a bíróságnak esélye sincs arra, hogy saját maga állapítsa meg a valósághű tényállást.⁵ MÁRKI ZOLTÁN mutatott rá, hogy a szakjog egyik alapvető elvárása olyan döntés meghozatala, amely igazságérvényűséggel rendelkezik, vagyis összhangban van a valósággal. Ennek feltétele, hogy a döntés ténybeli alapja megfeleljen a valóságnak.⁶

Tisztában kell lennünk azzal is, hogy a hagyományos alapelvek nem minden tekintetben és nem minden esetben érvényesülnek a mában. Tartalmukat és alkalmazhatóságukat a mai jogalkotói és jogalkalmazói viszonyok által meghatározott keretek figyelembevételével kell alkalmazni, esetlegesen aktualizálni. Nyilvánvaló az is, hogy napjainkban a *fiat iustitia pereat mundus* (legyen igazságosság, még ha belepusztul is a világ) elvét már nem lehet tartani. Számos érdemi, teljes körű bizonyítást lefolytató büntetőeljárásban is látjuk, hogy a bíróság sokszor úgy fut hiába az anyagi igazság után, mint gyermek a szivárvány vagy macska a fényfolt után.⁷

Ezért ha *Justitia* mérlegének serpenyőibe elhelyezzük az anyagi és a perbeli igazságot, látni fogjuk, hogy napjainkban – sajnálatos, bár a büntetőeljárásokat

⁴ CSÁK ZSOLT – CZEBE ANDRÁS: Jogértelmezési kérdések az öt éve újragondolt büntetőeljárás kódex tükrében. *Közjogi Szemle*, 2023. (3), 27. [a továbbiakban: Csák–Czebe (2023a)].

⁵ FICSÓR GABRIELLA: Az új büntetőeljárás kódex alkalmazásának néhány kezdeti nehézsége. In: CZINE ÁGNES – LUKÁCS KRISZTINA (szerk.): *Időszerű kérdések a büntetőeljárásban*. Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest, 2020. 53–63., 54.

⁶ MÁRKI ZOLTÁN: Tapasztalat (ítélkezés, büntetőjog): (tisztelgés Király Tibor előtt). In: CZINE ÁGNES (szerk.): *Király Tibor: emlékkötet*. ORAC, Budapest, 2022. 225–243., 226.

⁷ CSÁK ZSOLT – CZEBE ANDRÁS: A perbeli igazság térnyerése a büntetőeljárásban. *Magyar Jog*, 2023. (4), 218–222., 218. [a továbbiakban: Csák–Czebe (2023b)].

rendkívül egyszerűsítő és gyorsító módon – a valósághű tényállás megállapításának igénye fog „könnyűnek találtatni”. Ma már talán vitatható nézet, de a társadalom igazságérzete is talán azzal értene egyet, hogy az sosem lehet baj, ha azt ítéljük el, aki elkövette a bűncselekményt, és azért ítéljük el, amit elkövetett.

Mindamellett fontos, hogy az előkészítő ülésen, a törvényi feltételek hiányában elfogadott beismerés immár – rendkívül üdvözlendő módon – nem relatív, hanem abszolút, azaz feltétlen hatályon kívül helyezést eredményező eljárási szabálysértés;⁸ így rendkívüli jogorvoslati eljárásban – felülvizsgálat során – is támadható.⁹ A jogalkotó szerencsére nem kizárólag a gyorsítást, egyszerűsítést ösztönzi, de immáron megadja a lehetőséget a korrigálásra is.

A beismerésen alapuló, bírósági bizonyítást mellőző ítélet igazságtartalma ennek ellenére számos kérdést és kételyt felvet. A büntetőeljárás hatékonyságát és észszerű határidőn belüli lefolytatását elősegíteni kívánó jogalkotói törekvés növelni látszik az ellentmondást a büntetőeljárásban hirdetett vezérelv és a mindennapi jogalkalmazás között.¹⁰ A modern vegyes büntetőeljárási rendszereknek e kivételeket teremtő igénye viszont – véleményem szerint – nem a hagyományos dogmatikai alapok megkerülésére, hanem azok továbbgondolására szólít fel bennünket. Elvégre a gyakorlatot csak az elmélet által lehet tudományosan megalapozni.¹¹

Fontos látni, hogy egy jogintézményt még nem kell szeretni attól, hogy sikeres, és teljes mértékben megvalósítja a jogalkotói akaratot. Bár kétségtelen, hogy ezek az eljárási formák, ha harsány ovációt nem is, de azért tetszésnyilvánítást mindenképpen megérdemelnek, ugyanis jogalkotói céljukat elérték. FARKAS ÁKOS megállapítása ebben az esetben aligha vitatható: a büntető igazságszolgáltatás akkor tekinthető racionálisnak, ha hasznos, hatékony és egyben legitim. Hatékonysága abban rejlik, hogy egyszerű, gyors, alapos és költséghatékony. Ennek eléréséhez az eljárások észszerű keretek közötti leegyszerűsítése és felgyorsítása a legmegfelelőbb eszköz.¹² A tudomány területén történő megszólalás viszont lehetőséget biztosít a különböző szempontú értékelések megfogalmazására, hiszen minden teória a tudomány szabadságának szellemében vitatható. El kell ismernünk ugyanakkor, hogy noha a tudományos tételek alkalmazásának beható hatása van az igazság megállapítására, a büntetőeljárás ettől még nem válhat a *regressus ad infinitum* (a végtelen igazságkutatás) fórumává.¹³

⁸ Be. 608. § (1) bekezdés h) pont.

⁹ Be. 649. § (2) bekezdés d) pont.

¹⁰ CZEBE ANDRÁS: *Audiatur et altera pars. Kúriai Döntések*, 2023. (1), 187–192., 187.

¹¹ CSÁK–CZEBE (2023b): i. m. 218–219.

¹² FARKAS ÁKOS: *A falra akasztott nádpalca avagy a büntető igazságszolgáltatás hatékonyságának korlátai*. Osiris, Budapest, 2002. 98.

¹³ KIRÁLY TIBOR: *Büntetőítélet a jog határán*. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1972. 182.

Az anyagi igazságtól elszakadni kényszerülő ítélkező bíró számára vigaszt talán FINKEY szavai jelenthetnek: „A büntető bírónak soha nem szabad azzal a csüggeteg gondolattal fogni hozzá egy büntető per lebonyolításához, hogy az igazságot nem lesz képes megvalósítani, elég tehát, ha azt megközelíti. Az erős akarat itt is biztosabban diadalmaskodik, mint a bizonytalankodás vagy a megalkuvás.”¹⁴

A Kúria Büntető Kollégiuma 2023. május 31. napján elfogadta „Az előkészítő ülés gyakorlata, különös tekintettel a beismerés feltételeire” című joggyakorlat-elemzés összefoglaló jelentését,¹⁵ amely az előkészítő ülés 2018. július 1. napjától a 2021. év első félévéig kialakult bírói gyakorlatot vizsgálta. Jelen tanulmány keretében e joggyakorlat-elemzés körében feltárt legfontosabb tapasztalatokat kívánom a tudományos diskurzus részévé tenni.

3. A mértékes ügyészi indítvány eredményessége

Az egyik legizgalmasabb újító megoldása a büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. törvénynek (a továbbiakban: Be.) az ún. mértékes ügyészi indítvány bevezetése.¹⁶ Kétségtelen tény, hogy ez a megoldás alkalmas leginkább arra, hogy a terhellet beismerésre vagy akár a korábbi, tagadó vallomásának a teljes megváltoztatására ösztönözze.¹⁷ A vizsgált időszakban az ügyek 73–82%-ában került sor eredményes ügyészi indítvány előterjesztésére.

A beismerő nyilatkozat előkészítő ülésen történő elfogadása esetén a bíróság kötve van az ügyészség mértékes indítványához,¹⁸ ami a vádlott számára kiszámíthatóvá teszi a vele szemben alkalmazásra kerülő szankciót. Ily módon a törvényi feltételek fennállta esetén a bíróság legtöbbször engedelmes közjegyzőként nyomja rá a pecsétet a vád és a védelem *quasi* megállapodására. Nem vitás persze, hogy az előkészítő ülésen a bíróság akár enyhébb szankcióval is élhet. Ugyanakkor egyértelmű, hogy ha a bíróság semmiben sem tér el a vádtól, akkor az ítéletébe bemásolja a vádirati tényállást, rögzíti a vádbeli minősítést, kiszabja a felajánlott joghátrányt, ezáltal az ügyész munkája a bíró aláírásával és pecsétjével végleges, mindenkire kötelező, azaz örökérvényű igazsággá fog válni.¹⁹

¹⁴ FINKEY (1927): i. m. 24–25.

¹⁵ Az előkészítő ülés gyakorlata, különös tekintettel a beismerés feltételeire. Összefoglaló véleménykivonat. Kúra Büntető Kollégiuma, Joggyakorlat-elemző csoport, 2021.EI.II.JGY.B.1. szám, 2023. május 31. Elérhető: <https://kuria-birosag.hu/sites/default/files/joggyak/jelentes-kivonat.pdf>

¹⁶ Be. 422. § (3) bekezdés.

¹⁷ TÓTH MIHÁLY: Az egyezség és a „mértékes ügyészi indítvány” kezdeti tapasztalatai. *Magyar Jog*, 2022. (3), 129–137., 134.

¹⁸ Be. 565. § (1) bekezdés.

¹⁹ FICSÓR: i. m. 57.

Meglehetősen fájdalmas tény, ha egy adott időszíkon aktuálisnak és okszerűnek minősülő kritikai megállapítást a „jogfejlődés” nem felülír, hanem több évtized múltán is inkább csak megerősít. Az előkészítő ülésre ezért elmondható a fentiek tükrében, hogy nem erősíti a bírósági eljárások méltóságát a terhelt sorsának eldöntése kapcsán. A jogintézmény nemhogy cáfolná, hanem inkább alátámasztja azt a sok évtizedes megállapítást, miszerint az átlagos tárgyalás – a mi esetünkben az előkészítő ülés – csupán formáság. Ünnepelessége pedig nem különbözik egy iparendély kiváltását célzó hatósági eljárás jellegetől.²⁰

A kialakult gyakorlat alapján a bíróság nem tagadhatja meg a beismerés elfogadását azon az alapon, hogy az ügyészség törvénysértő mértékes indítványt terjesztett elő. Annak keretei között ugyanis a bíróságnak lehetősége van a törvényes büntetés kiszabására. Ilyen esetben egyébként a jogorvoslati jog terjedelme nem változik. Erre a tényre olykor magának a bíróságnak kellett felhívnia az ügyészség figyelmét. Minthogy a Be. megadja a lehetőséget a bíróság számára, hogy kérdést intézzon az ügyészhez,²¹ a bíróság rákérdezhet a mértékes indítvány törvénysértő voltaira.

Azt azonban hangsúlyozni kell, hogy a törvénysértő mértékes indítvány – ideértve azt az esetet is, ha az törvénysértően enyhe – alapján a jogerős ítéletben kiszabott (alkalmazott) törvénysértő szankció a felülvizsgálati eljárásban korrigálható. A Kúria több határozatában, illetve kollégiumi véleményében is rámutatott arra, hogy a törvénysértés orvoslása a legfőbb bírósági szerv elsődleges kötelessége, még az ún. konszenzuális eljárásokban meghozott jogerős ügydöntő határozatok esetében is.

A gyakorlat emellett azt is kimunkálta, hogy az előkészítő ülésen akkor is lehetőség van a terhelt beismerő nyilatkozatának elfogadására, ha az ügyész nem tesz mértékes indítványt. Ebben az esetben tudniillik a büntetés kiszabására a Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény (a továbbiakban: Btk.) Általános és Különös Részi tételkeretei között kerülhet sor, és az ügyész fellebbezése esetén a súlyosítási tilalom nem értelmezhető.²²

4. A beismerés és vallomás tétele

A beismerés és vallomás tétele a tárgyalásról való lemondással együtt elengedhetetlen feltételei a beismerés elfogadásának. A vizsgált időszakban a vizsgálatba

²⁰ BÁRD KÁROLY: *A büntető hatalom megosztásának buktatói*. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1987. 12.

²¹ Be. 502. § (6) bekezdés.

²² BH 2023.29.

bevont terheltek mintegy 79-80%-a terjesztett elő beismerő vallomást a nyomozás során és az előkészítő ülésen. Nagy számban fordult elő ugyanakkor, hogy a vádlott beismert, de nem tett vallomást. Ennek ellenére a beismerő vallomások elfogadásának aránya mintegy 91,8% volt.

A joggyakorlat-elemzés és a bírói gyakorlat mai napig tartó egyik legkényesebb kérdése annak eldöntése, hogy a vádlotti beismerő nyilatkozat elfogadásának mennyiben képezi feltételét, hogy az előkészítő ülésen a vádlott vallomást tegyen. A Be. alapján a bíróság az elfogadás feltételeit egyrészt a vádlott kihallgatása alapján vizsgálja meg, másrészt viszont az elfogadás feltétele a bűnösséget beismerő nyilatkozat egyértelműsége és ennek ügyiratokkal való alátámasztottsága.²³ A beismerő vallomás elfogadásához ebből kifolyólag nem feltétlenül szükséges a vádlottnak az előkészítő ülésen tett érdemi vallomása. További kérdés viszont, hogy a beismerő nyilatkozat terhelti vallomásnak tekinthető-e, vagy sem.²⁴

A terhelt beismerő nyilatkozata szükséges és egyben elégséges is abban az esetben, ha például meggyőző magyarázatát adja a nyomozás során következetesen tett tagadó vallomása megváltoztatásának. S bár az ellentmondásos védekezés mindig tisztázásra szorul, az nem járhat együtt a vallomástétel szorgalmazásával, hiszen ez a terhelti jogosultságok korlátozását jelentené. Mi más oka lenne egyébként is a tagadás megváltoztatásának, mint a kedvező ügyészi indítvány eredményessége?

Jóllehet a beismerésre és a tárgyalásról való lemondásra vonatkozó nyilatkozat megtagadása kizárta teszi az ítélet meghozatalát az előkészítő ülésen, nem kizárt a beismerés elfogadása abban az esetben, ha a terhelt – a beismerő nyilatkozat megtételén és a tárgyalásról való lemondáson túl – él a vallomás megtagadásának jogával.²⁵ A beismerő nyilatkozat hitelességét ugyanis ebben az esetben az ügyiratok fogják alátámasztani. Ha egyáltalán létezik perbeli igazság, akkor meglátásom szerint itt éppen erről van szó. Tény azonban, hogy az előkészítő ülésnek nem lehet a tárgyaláson lefolytatandó bizonyítás kiváltásában megnyilvánuló szerepe. Az ügyiratokkal való alátámasztottság ezért kizárólag egy gondolati síkon elvégzett összevetés eredménye lehet.

²³ Be. 504. § (2) bekezdés.

²⁴ FANTOLY ZSANETT: Új büntetőeljárás törvényünkről, különös tekintettel az előkészítő ülés szerepére a magyar és az amerikai büntetőeljárásban. In: HOLÉ KATALIN – KIRÁLY ESZTER (szerk.): *Haladás és ellenállás: Erdei Tanár Úr és más szerzők dolgozatai*. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2021. 100–107., 103.

²⁵ SZOMORA ZSOLT: Az előkészítő ülésen tett beismerő vallomás alapjogi deficitjei: a tisztességes eljáráshoz való jog és a jogorvoslathoz való jog sérelme. In: CZINE ÁGNES – DOMOKOS ANDREA – LUKÁCS KRISZTINA (szerk.): *Studia in honorem Mihály Tóth: 70*. Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest, 2021. 399–408., 407.

Az a jogalkotói cél azonban, hogy az ún. mértékes indítvánnyal az ügyészség ösztönözze a terheltet a beismerésre és így az eljárás mielőbbi befejezésére, nem lehet a bíróság feladata. A bíró csak a törvényi feltételek meglétének öre lehet, nem pedig annak minden áron történő segítője. A pártatlanság ugyanis a társadalom mellett az eljárás valamennyi résztvevője felé meg kell, hogy nyilvánuljon. Az előkészítő ülésen ügyszólatározat hozatala mint cél nem vezethet oda, hogy a magyar bíróság aktívan közreműködjön a bűnösséget elismerő nyilatkozat megszerzésében.²⁶ Nem veheti át sem az ügyész, sem a védő szerepét. Teljes mértékben osztom MÁRKI ZOLTÁN véleményét, aki szerint amíg a védőnek és az ügyésznek konkrét célja van az üggyel, addig a bírónak feladata. A bíró az államot képviseli, és annak érdekében jár el, de nem az állam kiszolgálója.²⁷

5. A beismerés elfogadása

A szóban forgó eljárásban a bíróság lényegében egyetlen, a törvényességet biztosító feladata a beismerés elfogadása törvényi feltételeinek vizsgálata: azok vagy azok valamelyikének hiányában az elfogadás megtagadása. A joggyakorlat-elemzés során kérdésként merült fel, hogy a bűnösséget beismerő nyilatkozat elfogadása megtagadható-e abban az esetben, ha a vádirati tényállás alapján a vádirati minősítés, illetve annak előkészítő ülésen történő módosítása nem törvényes, vagy ha az ügyészség mértékes indítványa törvénytörtő?

A gyakorlat alapján a választ ügyszerként lehet megadni. A minősítés, mint arra később részletesen kitérek, itt sem köti a bíróságot, a törvénytörtő ügyszzi indítvány pedig az előzőekben írtak szerint feloldható. Amennyiben a vádlott meggyőző magyarázatát adja a vallomása megváltoztatásának, a bíróság elfogadhatja a beismerését. Ugyanakkor bármilyen észszerű kétely esetén a beismerő nyilatkozat elfogadását meg kell tagadni. Az elfogadás megtagadásának jellemző okai a következők voltak: (a) a vallomás megváltoztatására vonatkozó magyarázat nem volt elfogadható, (b) a büntetőjogi felelősség tisztázása érdekében további bizonyítás volt indokolt, (c) a törvényes minősítés megállapítása további bizonyítást indokolt, (d) a vádlott nem mondott le a tárgyaláshoz való jogáról.

Nevesítek néhány példát továbbá azon hatályon kívül helyezéshez vezető hibák közül is, amelyek a beismerés törvénytörtő elfogadásából voltak eredeztethetők: (a) a beismerő nyilatkozat nem volt egyértelmű, (b) a terhelt nem a vád szerint ismerte be a bűnösségét, (c) az előkészítő ülésen érdemi védekezésre került sor, (d) a

²⁶ FICSÓR: i. m. 58.

²⁷ MÁRKI: i. m. 226.

terhelt bizonytalan volt a vallomásában, (e) a ténybeli beismerés mellett a bűnösség tagadására került sor, (f) a beismerést a védelmi bizonyítási indítvány tette kétségesse, (g) a vádirati tényállás nem alapozta meg a bűnösség megállapítását, (h) a vádlott a beismerésében jogos védelmi helyzetre hivatkozott.

Mindebből jól érzékelhető, hogy milyen kiemelt felelősséget jelent érdemi bizonyítás és bizonyítékértékelés nélkül a beismerés elfogadására alapítottan üggyöntő, bűnösséget megállapító ítéletet hozni.

6. A beszámítási képesség mint törvényi feltétel

A kérdés, mely szerint elfogadható-e a beismerés kóros elmeállapotú, de büntethető terhelt esetében, nem csak a joggyakorlat-elemzés során, de a Kúria gyakorlatában is felmerült. Ebben a kérdésben megoszlanak az álláspontok: az ügyészség szerint a válasz egyértelműen nemleges.²⁸ Mindenesetre a vizsgált ügyek 7,8%-ában állt rendelkezésre a nyomozás során beszerzett igazságügyi elmeorvos-szakértői vélemény. A Kúria a következők szerint fejtette ki álláspontját ezzel kapcsolatban.

A terhelt beszámítási képességének esetleges – tisztázott – korlátozottsága önmagában nem zárja ki automatikusan a beismerő nyilatkozatának elfogadását. Vizsgálni kell azonban a terhelt elmeállapotára figyelemmel, hogy a konkrét cselekmény tekintetében a terhelt e nyilatkozatának természetét és elfogadásának következményeit megértette-e. Az észszerű kétely a beszámítási képességével kapcsolatos bizonytalanságot jelenti. Ilyenkor nem mellőzhető a bizonyítás felvétele, szakértő kirendelése és a rendes eljárás lefolytatása. Érdemi bizonyításnak ugyanis az előkészítő ülésen nincs helye, az csak a tárgyaláson történhet. A beszámítási képességet mindig az adott ügyben elbírálandó cselekmény tekintetében kell vizsgálni. A beszámítási képesség korlátozottsága nem számít törvényben meghatározott beismerő nyilatkozat elfogadását kizáró körülménynek. Észszerű kétely sem valósul meg iránta szükségképpen.²⁹

A büntetőperbeli igazság elfogadásának ily módon számos feltétele van, még tágító hatással is, de kétely esetén megdőlni az elfogadása, hiszen a bizonyítás – azaz

²⁸ POLT PÉTER – BODONY ISTVÁN: Marasztaló ítélet tárgyalás nélkül: az előkészítő ülés új funkciói a tárgyalás előkészítése során. In: CZINE ÁGNES – DOMOKOS ANDREA – LUKÁCS KRISZTINA (szerk.): *Studia in honorem Mihály Tóth: 70. Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest, 2021. 387–398. 392.*; BELOVICS ERVIN: Az előkészítő ülés szerepe a 2017. évi XC. törvényben. In: MOLNÁR GÁBOR MIKLÓS – KOLTAY ANDRÁS (szerk.): *Bonus Iudex: Ünnepi kötet Varga Zoltán 70. születésnapja alkalmából.* Pázmány Press, Budapest, 2018. 39–53., 47.

²⁹ BH 2021.160.

az anyagi igazság keresése – nem mellőzhető. Különös gondossággal kell ezért eljárni, ha a vádlott beszámítási képessége korlátozott.

Kérdésként merült fel továbbá, hogy a bíróság a tárgyalás előkészítése során jogosult-e a vádlott beszámítási képességének tisztázása érdekében igazságügyi elmeorvos-szakértői véleményt beszerezni? Ezt természetesen semmi sem zárja ki, viszont ilyen esetben az ügy az előkészítő ülésen nem fejezhető be, mivel a szakvélemény felhasználására már csak a tárgyaláson, bizonyítás keretében van lehetőség.³⁰ Ez a megoldás inkább a perkoncentráció igényének felel meg, mivel így is alkalmas az eljárás gyorsítására.

Mindemellett jogértelmezésre szorult a más ügyben felmerült szakvélemény felhasználhatósága is. Erre a törvény ugyan a gyorsítás és az egyszerűsítés jegyében lehetőséget biztosít, de ez a megoldás csupán „felelősséggel fogyasztandó”, elvégre nem feltétlenül lehet cél az egyszerűsítés bármi áron. A Kúria következetes álláspontja, hogy a beszámítási képesség mindig az adott ügyben elbírált cselekmény tekintetében vizsgálendő, és a szakértők is az eljárás tárgyát képező bűncselekményre tekintettel adnak véleményt. Ezért sem a cselekmények időbeli közelsége, sem a hasonló jelleg nem ad alapot a más ügyben készült vélemény kritika nélküli elfogadására. Kétely esetén ezáltal nem mellőzhető egy újabb szakértői vélemény beszerzése.³¹

Az ügyesség – mint említettem – a fenti kúriai álláspontot nem minden esetben osztja, azaz korlátozott beszámítási képesség esetén nem tesz mértékes indítványt. Talán ezért korlátozott a precedensrendszer.

7. A többvádlottas ügyek problémája

Sajnálatos tény, hogy a jogalkotó képtelen megszabadulni attól a megmerevedett jogalkotási koncepciótól, hogy a büntetőeljárás törvényt minden esetben egyetlen terhelt egyetlen cselekményéhez igazítva alkotja meg. Több terhelt esetében viszont jogalkalmazói értelmezéssel kell megoldani azon helyzeteket, amelyekre a jogalkotó nem adott választ.

Természetesen több terhelt esetében sem lehet kizárt a beismerés elfogadása egyes vádlottak vonatkozásában; a tagadó terheltek esetében pedig meg kell tartani a tárgyalást. Ugyanakkor már az Alkotmánybíróság is vizsgálta azt a kérdést, hogy sérül-e a pártatlan bírósághoz való jog, ha a tárgyaláson a tagadó vádlott-társ

³⁰ Uo.

³¹ Uo.

ügyét ugyanaz a bíró bírálja el, aki az előkészítő ülésen elfogadta a beismerő és társát is terhelő másik terhelt vallomását.

A kérdés megválaszolásakor egyértelművé tette, hogy az eljáró bíró – akár önállóan, akár a bíróság tagjaként – nem tölt be több eljárési pozíciót pusztán amiatt, hogy az előkészítő ülésen egy vagy több vádlott ügyében dönt, majd a tárgyalás során a további vádlott(ak) büntetőjogi felelősségéről határoz. Ha tehát az előkészítő ülésen elfogadja a bűnösséget beismerő terhelt nyilatkozatát, és ítéletet hoz, majd a többi vádlott ügyében az eljárást az általános szabályok szerint folytatja, nem tekinthető többes szerepben eljárónak. Ebben az esetben a bíró az Alaptörvény 25. cikkében meghatározott feladatát az Alaptörvény 28. cikke és a Be. előírásainak megfelelően látja el. Mivel nem merül fel többes bírói szerepvállalás, az adott eljárási szakaszban és kontextusban nincs olyan helyzet, amely megkérdőjelezné a pártatlanságot.³²

Ennek ellenére aligha vitatható, hogy az egyik legnehezebb védői szerep olyan tagadó terhelt védelmét ellátni, akinek a tette társával szemben jogerős ügydöntő határozattal befejeződött az eljárás, mert az előkészítő ülésen beismert. A védőnek tudniillik ilyenkor úgy kell a tárgyaláson képviselnie a védencét, hogy már van egy jogerős ítéleti tényállás a bűncselekmény elkövetéséről, és – valljuk be – közvetetten a tagadó vádlott cselekvőségéről is. Persze ettől még születhet a tárgyaláson felmentő ítélet, amivel a beismerő vádlott perújítási okot nyer(het). A bizonyítást azonban nehezítheti a beismerő terhelt megváltozott eljárási pozíciója, mivel ilyenkor a bizonyításban már csak tanúként vehet részt.³³

A törvényes megoldás természetesen az ügyek elkülönítése azon vádlottakra vonatkozóan, akiknek a beismerő vallomását a bíróság elfogadta. Abban viszont teljes mértékben egyöntetű a gyakorlat, hogy egyetlen vádirat esetén kizárólag több terhelt ügyeinek az elkülönítésére kerülhet sor. Ellenben egy vádlott több bűncselekménye esetén a törvény erre nem ad lehetőséget. Amennyiben a terhelt egyes bűncselekményekre beismerő vallomást tesz, másokat viszont tagad, nincs helye elkülönítésnek.³⁴ A terhelt ezzel legfeljebb egy lényeges enyhítő körülményt nyerhet.

Több bíróság esetében észleltük azt a tévesnek mondható gyakorlatot, hogy a beismerő vallomás (nyilatkozat) elfogadása mellett nem került sor ítélethozatalra, hanem a beismerő terheltet a tagadó vádlottak tekintetében lefolytatandó bizonyítás sikere érdekében „benn tartották” az eljárásban. Mivel ez a gyakorlat egyértelműen negligálja a jogalkotói akaratot, csakúgy, mint a beismerő terheltnek az el-

³² 26/2021. (VIII. 11.) AB határozat, Indokolás [70]–[71].

³³ GELLÉR BALÁZS – BÁRÁNYOS BERNADETT: Az új Be. kapcsán a joggyakorlatban jelentkező egyes problémák az előkészítő ülés, a szakértő és a zár alá vétel szabályozásán keresztül. *Miskolci Jogi Szemle*, 2019. (2) klsz. 1. köt., 303–315., 308.

³⁴ Be. 503. § (1)–(2) bekezdés.

járás gyors befejezéséhez fűződő érdekét, nem támogatható. Ezzel összefüggésben a jogalkotás folyamán felmerült egy rendkívül érdekes, a problémán némileg enyhítő, a bírói pártatlanságot alátámasztó javaslat: ne legyen azonos az előkészítő ülés során a beismerő vádlottak esetén ítéletet hozó és a tagadó vádlottak esetén a tárgyalást vezető bíró személye. Ez a megoldás viszont az Alkotmánybíróság álláspontja szerint nem volt megvalósítható.

8. A tárgyaláson tett beismerés

A Be. biztosítja annak lehetőségét is, hogy a terhelt a tárgyaláson – nyilvánvalóan a bizonyítás eredményéhez vagy (rá nézve) eredménytelenségéhez képest – változtassa meg álláspontját, és tegyen beismerő vallomást.³⁵ Esetenként tévedésre ad okot, hogy ilyen esetben már nincs „kötőereje” az előkészítő ülésen előterjesztett ügyészi mértékes indítványnak. Következésképpen a büntetést a Btk. Általános és Különös Részi törvényi tételkeretek között kell kiszabni. A nyereség a bizonyítás befejezése, az eljárás gyorsabb lezárása és egy enyhítő körülmény.

Kérdés viszont, hogy a terhelti beismerés ösztönzése érdekében a jogalkotó miért nem teremtette meg a lehetőségét a mértékes indítvány elfogadásának, illetve megtételének a tárgyalás során? Nagy valószínűséggel ennek a „terhelti taktikázás” elkerülése lehetett az oka. Tudniillik az alapvető jogalkotói akarat hiúsulna meg azzal, ha a tagadó terhelt az előkészítő ülésen nem tennének beismerő nyilatkozatot, hanem ezt a tárgyaláson folyó bizonyítás eredményétől tennék függővé. Ez a megoldás valóban nem szolgálna az eljárás gyorsítását.

9. Eltérés a vádirati minősítéstől

A vádely helyes értelmezése szerint a minősítés nem köti a bíróságot. Vajon ez az előkészítő ülésen tett beismerés esetén is elmondható? A jogalkotónak hála, ma már erre a kérdésre egyértelműen igenlő válasz adható: a vádirati minősítés nem köti a bíróságot. A beismerés ugyanis mindig a vádirati tényállásra és nem a minősítésre vonatkozik.³⁶ Amennyiben a vád szerinti minősítés törvénysértő, azt a terhelti beismerés nem teheti törvényessé.

A bíróságnak tehát az eltérő minősítés lehetőségét ebben az eljárási szakaszban is meg kell állapítania, ezzel is biztosítva a terhelt védekezéshez való jogát.

³⁵ Be. 523. § (2) bekezdés.

³⁶ Be. 500. § (2) bekezdés *b*) pont.

2021. január 1-jétől pedig ez a jogosultság a másodfokú bíróságot is megilleti: az elsőfokú ítéletnek a vádirati minősítéssel egyező minősítést akkor is megváltoztathatja, ha ennek egyébként helye van.³⁷ A beismerés elfogadása tekintetében ezért elsősorban a vádirati tényállás beismerésének van elsődleges jelentősége.

10. Eljárási szabálysértések

A Kúria felülvizsgálati eljárásaiban – a joggyakorlat-elemzés által is igazoltan – gyakran képezték vizsgálat tárgyát az előkészítő üléshez kapcsolódó különféle eljárás szabálysértések. Nem véletlen, hogy – a számos kötelezően elutasított felülvizsgálati indítvány tapasztalatai alapján – szorgalmaztuk a jogalkotónál a beismerés elfogadásával kapcsolatos relatív eljárás szabálysértések feltétlen hatályon kívül helyezést eredményező eljárás szabálysértéssé alakítását, amelynek a jogalkotó eleget is tett. A következőkben erre kívánok néhány példát nevesíteni.

Nem eredményezheti az elsőfokú bíróság által törvényi feltételek hiányában elfogadott bűnösséget beismerő nyilatkozatból fakadó eljárás szabálysértés megállapítását, ha a beismerést elfogadó végzés meghozatalát követően a terhelt a beismerésre és/vagy a tárgyalásról lemondásra irányuló nyilatkozatát megváltoztatja. Nem lehet hivatkozni eredményesen olyan tényre, amelynek figyelembevételére a beismerő nyilatkozat elfogadásakor a bíróságnak nem volt lehetősége.³⁸

A beismerő és a tárgyalásról való lemondó nyilatkozatot ugyanakkor a rövidített jegyzőkönyvben is rögzíteni kell. E nélkül úgy kell tekinteni, hogy a terhelt beismerő nyilatkozata nem állt a bíróság rendelkezésére. A jegyzőkönyvnek olyan módon kell rögzítenie a történeteket, hogy abból ellenőrizhetően megállapíthatók legyenek a beismerő nyilatkozat elfogadhatóságának feltételei. Ennek megsértése a felülvizsgálat során is hatályon kívül helyezéshez vezet.³⁹ Amennyiben az iratok alapján nem lehet megállapítani, hogy a terhelt a beismerő nyilatkozatát a törvényben előírt figyelmeztetéseket követően tette meg, akkor e törvényi feltétel hiányára lehet következtetni.

A Kúria ugyanakkor az alsóbb fokon eljáró bíróságokkal szemben nem minősítette feltétlen hatályon kívül helyezést eredményező eljárás szabálysértésnek azt az esetet, amikor az elsőfokú bíróság törvénytől fogadta el a beismerő nyilatkozatot, majd az erről szóló végzését elmulasztotta hatályon kívül helyezni. Utóbbit leszámítva ugyanis a törvényi szabályok teljességének betartásával folytatta le a tárgyalást, és a bizonyítás alapján hozott ítéletet, maradéktalanul biztosítva a

³⁷ Be. 606. § (3) bekezdés.

³⁸ BH 2022.121.

³⁹ BH 2022.120., BH 2022.199.

terhelti jogok érvényesülését.⁴⁰ Úgy is lehet fogalmazni, hogy a szabályszerűen megtartott tárgyalással „jóvá tette” a kétségtelenül törvénytörő mulasztását.

11. Kitekintés a vádalku típusú jogintézmények nemzetközi gyakorlatára

STEINER GÁBOR tanulmányában rámutat, hogy a vádalku kifejezés használata Magyarországon problematikus, mivel az intézmény hosszú ideig nem létezett a hazai jogrendszerben, és a hatályos Be. is inkább az „egyezségkötés” terminust részesíti előnyben. Emellett a jogásztársadalomban sincs konszenzus arról, hogy az „alku” fogalma mennyire illeszthető be a magyar büntetőeljárás rendszerbe, mivel egyes értelmezések szerint az összeegyeztethetetlen a „vád” fogalmával. A terminológiai vitát jól mutatja, hogy a szakirodalomban különböző elnevezések terjedtek el, mint például „nyomozási alku”, „védekezési alku” vagy „bűnösségi alku”, ami tovább erősíti a fogalom meghatározásának bizonytalanságát. A szerző szerint általánosságban akkor beszélhetünk vádalkuról, amikor a terhelt beleegyezik abba, hogy bűnösnek vallja magát az ellene felhozott vád tekintetében, bízva abban, hogy mindezért cserébe valamit kap az államtól.⁴¹

A vádalku elterjedése az elmúlt három évtizedben világszerte nagyobb jelentőségre tett szert a büntető igazságszolgáltatás hatékonyságának növelése érdekében. PAOLINI és társai empirikus kutatásából⁴² kiderül, hogy a világ 174 vizsgált joghatóságából 101 már alkalmaz vádalku típusú jogintézményt. Az adatok azt mutatják, hogy a vádalku formalizálásának esélye szoros összefüggést mutat a jogrendszer eredetével és a politikai berendezkedéssel: a francia és skandináv jogi hagyományokkal rendelkező országok, valamint a muszlim többségű lakossággal rendelkező államok jellemzően kevésbé hajlamosak a vádalku alkalmazására, míg a demokratikus berendezkedésű országok nagyobb hajlandóságot mutatnak a jogintézmény bevezetésére.⁴³

⁴⁰ BH 2023.93.

⁴¹ STEINER GÁBOR: Vádalku a nemzetközi büntetőjogban és a kontinentális típusú vádakban. *Európai Jog*, 2021. (5), 24–29., 24.

⁴² A kutatás 174 ország vádalku típusú jogintézményét vizsgálta szakértői kérdőívek, jogforrások és statisztikai elemzések (logisztikus és lineáris regresszió, klaszteranalízis) segítségével. Az adatok hitelességét a több forrásból történő ellenőrzés biztosította, de a vizsgálatnak korlátai is vannak: az oksági kapcsolatok nem bizonyíthatók, a vádalku alkalmazási aránya csak 52 országban volt elérhető, és bizonyos tényezőket (például ügyészi kinevezés, védői kirendelés, letartóztatás és halálbüntetés hatása) nem tudtak vizsgálni. Az eredmények így inkább a vádalku globális trendjeit mutatják be, de a módszertan megbízható képet ad a nemzetközi gyakorlatról.

⁴³ GABRIELE PAOLINI – ELENA KANTOROWICZ-REZNICHENKO – STEFAN VOIGT: Plea Bargaining Procedures Worldwide: Drivers of Introduction and Use. *Journal of Empirical Legal Studies*, 2025. (1), 27–75., 27.

A vádalku tényleges használata jelentős eltéréseket mutat az egyes országok között. A kutatás alapján a spanyol és szocialista jogi hagyományokkal rendelkező országokban a vádalku alkalmazási aránya magasabb, míg a jogintézmény szigorúbb szabályozása csökkenti annak gyakoriságát. Az adatok szerint a rugalmasabban szabályozott vádalkurendszerekben akár 14%-kal magasabb lehet az alkalmazás aránya, míg a szigorúbban szabályozott rendszerek esetében ez az arány akár 18%-kal is csökkenhet. A GDP növekedésének hatása is érdekes képet mutat: míg a közepes jövedelmű országokban a vádalku alkalmazási aránya növekszik, addig a magasabb jövedelmű országokban a tendencia megfordul, és csökken a vádalku alkalmazása.⁴⁴

A kutatás egyik fontos megállapítása, hogy az esküdtbírói rendszerrel rendelkező országokban a vádalku alkalmazása jelentősen magasabb. Ennek egyik oka, hogy az esküdtbírói tárgyalások jellemzően hosszadalmasabbak és költségesebbek, így az eljárás alanyai is érdekeltek abban, hogy elkerüljék a teljes körű bírói eljárást. Ugyanakkor a vádalku népszerűségének másik kulcsa a szabályozás rugalmassága: a túlzottan merev vagy túlszabályozott rendszerekben a vádalku kevésbé vonzó lehetőség a felek számára. A kutatás eredményei rávilágítanak arra, hogy a vádalku globális alkalmazása mögött nem csupán gazdasági és jogi tényezők, hanem kulturális és politikai sajátosságok is meghatározó szerepet játszanak.⁴⁵

12. Záró gondolatok

A jogalkotói sikerélményként manifesztálódott előkészítő ülés kritikájaként indokolt lehet idézni CSEMEGI KÁROLY kúriai tanácselnökként megfogalmazott bölcsességét: „[...] arra igenis esküt tettem, hogy igazságosan és lelkiismeretesen, a törvények értelmében mondom ítéletet, de arra nem, hogy gyorsan fogok ítélni [...]”.⁴⁶ Az élet viszont mindig kompromisszumokból áll. Ennek egyik fájdalmas, de szükségszerű velejárója a konszenzuális eljárások, de kiváltképpen az előkészítő ülés hatása az eljárási szereplők szemléletének változására. A hagyományos, elsősorban a tárgyaláson alapuló bírói döntéshozatalt felváltó előkészítő ülés más elvárást támaszt az anyagi igazságra törekvéssel szemben. A törvényi feltételek vizsgálatára leszűkült bírói szerep viszont mára csupán „limitált kontroll”.⁴⁷ Más megfogalmazásban: el kell fogadnia az ügyészség által felajánlott igazságot, és azt

⁴⁴ Uo. 42.

⁴⁵ Uo.

⁴⁶ Idézi FINKEY FERENC: *Büntető perorvoslati rendszerünk revidiójához*. Első Kecskeméti Hírlapkiadó, Kecskemét, 1935. 15.

⁴⁷ CSÁK–CZEBE (2023b): i. m. 219.

bírói ítéletté szentesíteni.⁴⁸ Csak remélhetjük, hogy azok a jogintézmények, amelyek nemcsak az eljárást gyorsítják és egyszerűsítik, hanem a bíró ítélezési munkáját is megkönnyítik, nem fognak a bírói hivatástudat eróziójához vezetni. Ezért nem kétséges, hogy a processzuális kérdésekben a mindennapi tapasztalatok és – ha szükséges – folyamatos reformok révén érhetjük el, hogy a hatékonyság és a garanciák ingadozó egyensúlyát legalább időlegesen fenntartsuk. Hiszen könnyen meg lehet, hogy a teljes és állandó egyensúly csupán elérhetetlen illúzió marad.⁴⁹

Az egyszerűsítésre és gyorsításra vonatkozó jogalkotói akaratot kifejező jogintézmény bár működőképesnek bizonyult, de ennek ára is van: a felülvizsgálati eljárásokban és a joggyakorlat-elemzés során tapasztalt eljárási szabálysértések. Egy másik releváns veszélyre figyelmeztet bennünket KORINEK LÁSZLÓ, aki meglátásom szerint jogosan kérdőjelezi meg, hogy „[...] a szükségképpen inkvizitórius nyomozás mennyire képes befolyásolni, netán kész helyzet elé állítani a bírósági eljárást”.⁵⁰

Vajon a szóban forgó gyorsító és egyszerűsítő megoldás tekinthető-e a büntető-eljárási törvény evolúciójának? Ha az evolúció azt jelenti, hogy a cro-magnoni emberből homo erectus lett, akkor inkább nem használnám az evolúció kifejezést a konszenzuális eljárások folytán megváltozott büntetőeljárásra. Némi malíciával inkább azt mondanám, hogy a homo erectusból lett cro-magnoni ember. Az viszont kétségtelen, hogy reformációként értelmezhető a folyamat. Ha vallástörténeti alapon vizsgáljuk, hasonló a helyzet: a reformációval, a protestantizmussal sok minden egyszerűsödött.

Kicsit olyan a helyzet mint ahogy kiváló humoristáink, ROMHÁNYI JÓZSEF és NEPP JÓZSEF a gyógyítással kapcsolatban fogalmaztak: „Sok esetben már az is számottevő, ha az orvos életben marad”.⁵¹ Személyes, ám ma már erősen vitatható véleményem, hogy az sosem baj, ha azt ítéljük el, aki elkövette a bűncselekményt, és azért ítéljük el, amit elkövetett. Végül is ilyen helyzetet eredményez a perbeli igazság térnyerése. Ugyanakkor nem hagyom magamat meggyőzni az ellenkezőjéről Romhányi és Nepp másik bölcs gondolatára tekintettel: „Ne vedd el a beteg kedvenc rögeszméjét, hátha rosszabbat szerez be helyette”.⁵²

⁴⁸ FICSÓR: i. m. 54.

⁴⁹ TÓTH MIHÁLY: Megjegyzések az új büntetőeljárási törvény egyes korrekcióiról. In: CZINE ÁGNES – LUKÁCS KRISZTINA (szerk.): *Időszerű kérdések a büntetőeljárásban*. Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest, 2020. 95–110., 110.

⁵⁰ KORINEK LÁSZLÓ: Király Tibor és az eljárási igazságosság: A 100 éves Király Tibor köszöntésére. *Jogtudományi Közlöny*, 2020. (7–8), 293–301., 299.

⁵¹ ROMHÁNYI JÓZSEF–NEPP JÓZSEF (írta): *Kérem a következőt! Most kezdődik a bál*. Pannónia Filmstúdió, 1975/1. rész.

⁵² ROMHÁNYI JÓZSEF – NEPP JÓZSEF (írta): *Kérem a következőt! Liba-hiba*. Pannónia Filmstúdió, 1976/9. rész.

Az előzőekben bemutatott, sajátosan egyoldalú konszenzuson alapuló jogintézmény kapcsán egy gondolatot megérdemel a büntetés céljai érvényesülésének vizsgálata is. Sajátos módon az eljárási szabályok bírálatai és értékelése mellett ezzel foglalkozunk legkevesebbet a mindennapi jogalkalmazás során. „Ha a csúfolót megvered, az együgyű lesz okosabb; és ha megdorgárod az eszet, megérti a tudományt”⁵³ olvashatjuk a példabeszédekben. Elismerhetjük ezért, hogy legtöbbször fontos és elkerülhetetlen a büntetés, az állam büntetőigényének maradéktalan érvényesítése, de igenis vannak esetek, amikor az elkövető jobb belátásra térítése, a bűnösség beismerése és nem utolsó sorban a sértett reparálása is elegendő lehet a büntetőjogi célok érvényesüléséhez.

Nem áll módomban ugyanakkor vitatni KIRÁLY TIBOR alábbi megállapítását: „Az eljárásban, amelyben a bíróságnak a valóságot függetlenül a felek tevékenységétől is, meg kell állapítania, ahol ennek érdekében érvényes a bíróságra az officialitás, a bizonyítékok szabad mérlegelése, a materiális igazságot állapítják meg. Ahol ellenben a felek rendelkezési jogosultsága domináns, és nyilatkozataik kötik a bíróságot (pl. lemondás a jogról), vagy a törvény határozza meg a bizonyítékok értékét, ott a bíróság formális igazságot állapít meg.”⁵⁴ Perbeli igazság alatt ezért lényegében a bizonyítás nélkül meghozott ítélet valóságtartalmát kell elfogadnunk a büntető-eljárásban, elismerve, hogy néha a teljes bizonyítás lefolytatása után sem tudunk más eredményre jutni. A materiális igazságra való törekvés a konszenzuális eljárásban a beismerés feltételeinek vizsgálatában és el nem fogadásában nyilvánul meg. Elfogadás esetén pedig „győz” a perbeli igazság.

A jogerős ítélet és az igazságos ítélet fogalmát azonban nem szabad összemoznunk egymással. Az igazságos ítélezés bár kétségtelenül nehéz, de nem lehetetlennek ígérkező feladat. A praxis ezt kétségtelenül alátámasztotta. A konszenzuális eljárásokban ezért maradéktalanul érvényesül a perbeli igazság, de mindig megvan a lehetőség az anyagi igazság keresésére. A valóságghú tényállás megállapítása pedig a bíró törvényi kötelezettsége, legalábbis egyelőre. Számomra mégis Finkey örök érvényű gondolata irányadó: „Az igazság, mint a büntető perjog legfőbb vezérelve, nekünk perjogászoknak sem jelent másat, mint azt, hogy [...] [a] büntetőbírónak hivatalból mindig a való, a történetileg bizonyos tényállást kell megállapítania és erre építeni úgy a felmentő, mint a marasztaló ítéletet.”⁵⁵

⁵³ Biblia. Károli Gáspár fordítása. Bölcs Salamonnak Pédabeszédei. Péld. 19.27. Elérhető: <https://www.arcanum.com/hu/online-kiadvanyok/BibliaKaroli-biblia-karoli-gaspar-forditasa-1/bolcs-salamonnak-pedabeszedei-DB03/peld-19-E23E/>

⁵⁴ KIRÁLY: i. m. 186.

⁵⁵ FINKEY (1927): i. m. 17–18.

Felhasznált irodalom

- BÁRD KÁROLY: *A büntető hatalom megosztásának buktatói*. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1987.
- BELOVICS ERVIN: Az előkészítő ülés szerepe a 2017. évi XC. törvényben. In: MOLNÁR GÁBOR MIKLÓS – KOLTAY ANDRÁS (szerk.): *Bonus Iudex: Ünnepi kötet Varga Zoltán 70. születésnapja alkalmából*. Pázmány Press, Budapest, 2018. 39–53.
- CZEBE ANDRÁS: Audiatur et altera pars. *Kúriai Döntések*, 2023. (1), 187–192.
- CSÁK ZSOLT – CZEBE ANDRÁS: A perbeli igazság térnyerése a büntetőeljárásban. *Magyar Jog*, 2023. (4), 218–222. [CSÁK–CZEBE (2023b)].
- CSÁK ZSOLT – CZEBE ANDRÁS: Jogértelmezési kérdések az öt éve újragondolt büntetőeljárési kódex tükrében. *Közjogi Szemle*, 2023. (3), 27. [CSÁK–CZEBE (2023a)].
- FANTOLY ZSANETT: Új büntetőeljárási törvényünkről, különös tekintettel az előkészítő ülés szerepére a magyar és az amerikai büntetőeljárásban. In: HOLÉ KATALIN – KIRÁLY ESZTER (szerk.): *Haladás és ellenállás: Erdei Tanár Úr és más szerzők dolgozatai*. ELTE Eötvös Kiadó, Budapest, 2021. 100–107.
- FARKAS ÁKOS: *A falra akasztott nádpálca avagy a büntető igazságszolgáltatás hatékonyságának korlátai*. Osiris, Budapest, 2002.
- FICSÓR GABRIELLA: Az új büntetőeljárási kódex alkalmazásának néhány kezdeti nehézsége. In: CZINE ÁGNES – LUKÁCS KRISZTINA (szerk.): *Időszerű kérdések a büntetőeljárásban*. Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest, 2020. 53–63.
- FINKEY FERENC: Anyagi igazság és téves jelszavak a büntető eljárásban. *Magyar Jogi Szemle*, 1927. (3), 80–103.
- FINKEY FERENC: *Büntető perorvoslati rendszerünk revisiójához*. Első Kecskeméti Hírlapkiadó, Kecskemét, 1935.
- GELLÉR BALÁZS – BÁRÁNYOS BERNADETT: Az új Be. kapcsán a joggyakorlatban jelentkező egyes problémák az előkészítő ülés, a szakértő és a zár alá vétel szabályozásán keresztül. *Miskolci Jogi Szemle*, 2019. (2) klsz. 1. köt., 303–315.
- KIRÁLY TIBOR: *Büntetőítélet a jog határán*. Közgazdasági és Jogi Könyvkiadó, Budapest, 1972.
- KORINEK LÁSZLÓ: Király Tibor és az eljárási igazságosság: A 100 éves Király Tibor köszöntésére. *Jogtudományi Közlöny*, 2020. (7–8), 293–301.
- MÁRKI ZOLTÁN: Tapasztalat (ítélkezés, büntetőjog): (tisztelegés Király Tibor előtt). In: CZINE ÁGNES (szerk.): *Király Tibor: emlékkötet*. ORAC, Budapest, 2022. 225–243.
- GABRIELE PAOLINI – ELENA KANTOROWICZ-REZNICHENKO – STEFAN VOIGT: Plea Bargaining Procedures Worldwide: Drivers of Introduction and Use. *Journal of Empirical Legal Studies*, 2025. (1), 27–75.
- POLT PÉTER – BODONY ISTVÁN: Marasztaló ítélet tárgyalás nélkül: az előkészítő ülés új funkciói a tárgyalás előkészítése során. In: CZINE ÁGNES – DOMOKOS ANDREA – LUKÁCS KRISZTINA (szerk.):

Studia in honorem Mihály Tóth: 70. Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest, 2021. 387–398.

STEINER GÁBOR: Vádalku a nemzetközi büntetőjogban és a kontinentális típusú vádakban. *Európai Jog*, 2021. (5), 24–29.

SZOMORA ZSOLT: Az előkészítő ülésen tett beismerő vallomás alapjogi deficitjei: a tisztességes eljáráshoz való jog és a jogorvoslathoz való jog sérelme. In: CZINE ÁGNES – DOMOKOS ANDREA – LUKÁCS KRISZTINA (szerk.): *Studia in honorem Mihály Tóth: 70.* Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest, 2021. 399–408.

TÓTH MIHÁLY: Az egyezség és a „mértékes ügyési indítvány” kezdeti tapasztalatai. *Magyar Jog*, 2022. (3), 129–137.

TÓTH MIHÁLY: Kritikus értékelés a büntetőjogi jogalkotás „új hullámáról”. In: FENYVESI CSABA – HERKE CSONGOR (szerk.): *Tanulmányok Erdős Emil professzor tiszteletére.* Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudomány Kar, Pécs, 2002.

TÓTH MIHÁLY: Megjegyzések az új büntetőeljárás törvény egyes korrekcióiról. In: CZINE ÁGNES – LUKÁCS KRISZTINA (szerk.): *Időszerű kérdések a büntetőeljárásban.* Károli Gáspár Református Egyetem Állam- és Jogtudományi Kar, Budapest, 2020. 95–110.

Abstract

A SPECIFIC CONSENSUS, OR THE EXPERIENCES OF THE PREPARATORY SESSION IN CRIMINAL PROCEEDINGS

This study examines the procedural and dogmatic aspects of judgments rendered without evidentiary proceedings based on a confession made at a preliminary hearing. The author highlights that the primary aim of criminal proceedings today is increasingly shifting toward efficiency and simplification, often at the expense of the pursuit of truth. The paper analyzes the role of the prosecutor’s measured motion, the conditions for accepting a confession, the issue of criminal responsibility, and the dilemmas arising in multi-defendant cases. The research builds on a jurisprudential analysis by the Curia of Hungary and includes a comparative overview of international plea bargaining models. The author argues that the procedure centered on the preliminary hearing can be effective, but its legitimacy depends on upholding judicial impartiality and the enforcement of material truth. The study concludes that maintaining a balance between procedural speed and justice is essential for preserving the integrity of criminal adjudication.

Keywords: *preliminary hearing; confession; consensual procedure; procedural truth; prosecutorial sentencing proposal*